

*Людмила Шавлова,
ORCID iD: 0009-0007-3601-3419
учитель української мови та літератури,
вища кваліфікаційна категорія,
ОЗО «Доброславський ліцей»
Доброславської селищної ради
Одеського району Одеської області
смт Доброслав, Одеська обл.
olgatsugankova@gmail.com*

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

У методичній статті наголошено на важливості розвитку креативних умінь сучасних здобувачів освіти як компетентних мовців і читачів. Проаналізовано педагогічні та психологічні основи піднесення творчих здібностей учнів. Визначено сучасні методи навчання, що сприяють зростанню креативних умінь учнів на уроках української мови і літератури, зумовлюють здатність виконувати навчальні завдання творчо, здійснювати самостійний вибір, створювати оригінальний та новаторський продукт.

Розроблено завдання з української мови та літератури для розвинення нестандартного мислення здобувачів освіти. Запропоновано запитання на основі поеми Т. Г. Шевченка «Сон», змодельовані на різних рівнях засвоєння навчального матеріалу, що сприятимуть ефективному піднесенню креативних умінь сучасних учнів.

Ключові слова: креативна особистість; креативні вміння; креативність; творчі завдання; уроки української мови та літератури.

© Шавлова Л. В., 2024

Вступ. Розвиток креативної особистості засобами сучасного уроку української мови та літератури є важливим аспектом становлення учнів-мовців й учнів-читачів. У цьому контексті заняття з української мови та літератури сприяють покращенню мистецтва слова, національної культури, становлять багатий матеріал для всебічного розвитку інтелектуальних, моральних, естетичних та креативних якостей учнів. Учитель має завдання збагачувати практичний і теоретичний досвід дитини, сприяти її самовизначенню та розвитку творчої ініціативи. Важливо підтримувати учнів у виявленні їхньої самостійності, допитливості, сміливості та гнучкості в діях, спонукати їх до дослідження та експериментів.

У ході сучасних уроків української мови та літератури важливо формувати в учнів уміння альтернативно мислити, бачити кілька варіантів виконання завдань та

надихати на творчу діяльність. Сучасному педагогові доречно збагачувати інтелектуальну, моральну, емоційно-вольову та естетичну сфери діяльності та мислення учнів, адже це сприяє розвитку їхніх творчих здібностей.

Загальний аналіз досліджень і публікацій із проблеми. Проблема розвитку креативної особистості є важливим аспектом психолого-педагогічної науки, її розроблення триває упродовж багатьох років. Цінними результатами теоретичного пошуку вчених стало визначення методологічних й організаційних засад навчання, спрямованого на стимулювання креативності, а саме: проєктування завдань зі стимулювання уяви як провідний чинник розвивального навчання (Л. С. Виготський, П. П. Блонський); дидактичні ігри впливають на творче мислення (Н. О. Менчинська), зміцнення емоційної сфери як запору-

ка розвивального навчання (В. В. Давидов, Л. В. Занков, Г. С. Костюк, Г. О. Люблінська). Питання формування мовно-творчої особистості розглянуте в працях С. Єрмоленко, Л. Мацько, аспект компетентного навчання висвітлили М. С. Вашуленко, І. П. Гудзик та ін. Розвиток креативних умінь на уроках української літератури досліджували К. І. Приходченко, С. П. Привалова (створення «творчої лабораторії мислення, розвитку мови і мовлення»); О. Г. Куцінко (використання сучасних технологій розвивального навчання з метою розвитку творчої особистості); Н. В. Ковтун (формування креативного мислення учнів засобами інтеграції творів мистецтва). Попри значну кількість наукових робіт, що проведені в цьому напрямі, досі не вдалося вичерпно визначити можливості та шляхи розвитку креативності учнів, а також установити особливості прояву їхнього продуктивного мислення на різних вікових етапах.

Мета статті полягає у визначенні психолого-педагогічних аспектів розвитку креативних умінь учнів та методів і засобів їхнього розвитку в ході навчання української мови та літератури.

Завдання статті: проаналізувати педагогічні та психологічні основи розвитку творчих здібностей учнів; з'ясувати сучасні методи навчання, що сприяють розвиткові креативних умінь учнів на уроках української мови і літератури; розробити завдання для розвитку творчої особистості на матеріалі творів Т. Г. Шевченка.

Виклад основного матеріалу. Педагогічні та психологічні аспекти розвитку креативності. Завдання вчителя – сформулювати в учнів здатність мислити креативно, творчо розв'язувати навчальні задачі, бажання діяти не стандартно, а оригінально, бачити новизну в пізнавальних діях. Креативне навчання відображає процес співпраці вчителя й учня, коли освітній процес інтегрований із реальним життям і виконанням творчих завдань. Особистість розвивається лише тоді, коли вчитель передає їй ініціативу, підтримує у творчих починаннях та бажанні самовизначатися, спонукає до експериментів. Розвиток креативного мислення учнів визначають їхні

інтелектуальні здібності та можливості, що вони мають з народження, однак важливо навчити їх мислити індивідуально та нестандартно (Сисоєва С. О., 1996, с. 245). Важливість розвитку в учнів здатності до оригінального розв'язання навчальних задач безпосередньо відображає погляди психологів на креативність як здатність до творчості та нестандартності у виявленні творчого потенціалу. Доцільно визначити дефініцію поняття «креативність». Термін «креативність» походить від англійського слова «creativity» та вказує на рівень творчої обдарованості, здатність до творчості, що є стійкою характеристикою особистості. Як нестандартність у виявленні творчого потенціалу та можливість виразити його, здатність створювати, творити та вносити щось нове у світ розглядає креативність американський психолог Дж. Гілфорд (Гілфорд Дж., 1950, с. 444–454). «Нове» тлумачимо як висловлення особистої думки в незвичній, несхожій ситуації, поступове формування власного світогляду для конкретної особистості, що дозволить їй мислити ширше та охоплювати бачення декількох аспектів щодо тієї ж навчальної ситуації.

Готовність учнів до пошуку нового, невідомого, бажання діяти та висока адаптивність підтверджують представники різних педагогічних підходів. Розвивальне навчання (В. В. Давидов, Д. Б. Ельконін), творча самореалізація особистості (І. П. Волков), проєктна (Дж. Дьюї) та інтерактивна (О. І. Пометун) методики навчання сприяють розвиткові учнівської активності та творчого потенціалу.

Останнім часом водночас із терміном «творчі здібності» все частіше вживаним є поняття «креативність». Українська мова не має прямого еквівалента цього слова, його найближчим синонімом є лексема «творчість». Цей термін набув широкого вживання у вітчизняній психології та майже повністю замінив вислів «творчі здібності». Поняття «креативність» і «творчість» близькі за змістом, проте мають різні відтінки значення. Основою творчого процесу є натхнення автора та його здібності, іншими словами, творчість не може виявлятися

без натхнення. З іншого боку, креативність базується на прагматизмові, або ж націленості на доцільність та корисність вихідного продукту.

Шістнадцять гіпотетичних інтелектуальних здібностей, що характеризують креативність, виокремив Дж. Гілфорд. Основні з них: швидкість (кількість ідей, які виникають за деякий час); гнучкість (здатність швидко переходити з однієї ідеї на іншу); оригінальність мислення (здатність генерувати ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих); допитливість (підвищена чутливість до проблем, що не викликають інтересу в інших); іррелевантність (логічна незалежність реакцій від стимулів) (Гілфорд Дж., 1950). Формування цих здібностей сприятиме створенню умов для

комплексного розвитку особистості, де кожен учень матиме можливість не лише розкрити свій творчий потенціал, а й навчитись адаптуватися до швидкозмінних умов сучасного світу, ефективно розв'язувати проблеми та впроваджувати інноваційні ідеї. Залучення учнів до активного процесу навчання, де вони є не тільки споживачами знань, а й їх творцями, дозволить їм розвивати навички критичного мислення, самостійності та відповідальності за власне навчання та творчі досягнення.

Психолого-педагогічні умови розвитку творчої особистості школярів у процесі мовленнєвої діяльності виокремлює Д. Д. Романовська (Романовська Д. Д., 2006, с. 14):

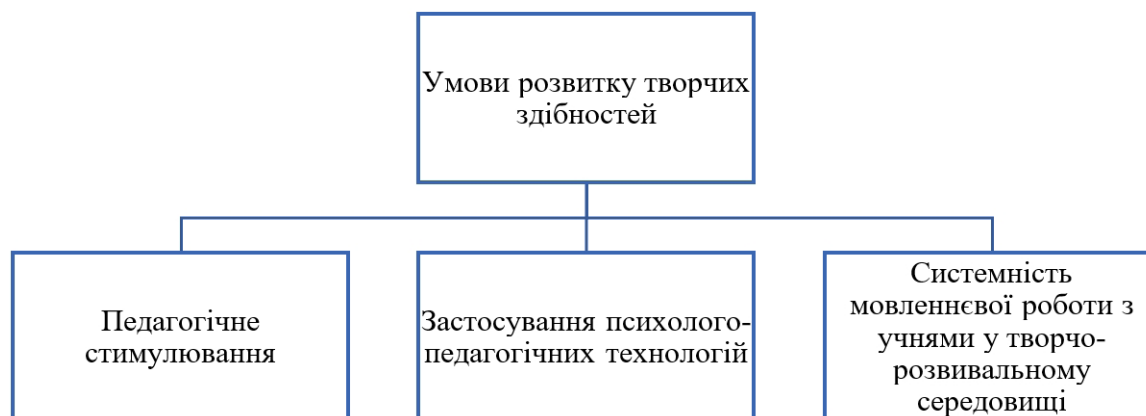

Рис. 1. Психолого-педагогічні умови розвитку творчої особистості школярів

Дотримання запропонованих умов сприятиме розвитку креативності сучасних здобувачів освіти під час предметної діяльності.

Докладний аналіз творчості й креативності подано в дисертації Л. А. Назаренко. На думку вченої, фіксація образів, що виникають у свідомості читача, за допомогою кольору, руху, форми, простору, а також перетворення їх на конкретно-сміслові стає можливим за допомогою застосування інноваційних засобів. Художні зображення зберігаються на тривалий час у пам'яті завдяки асоціативним зв'язкам. Візуальне й логічне мислення, задіяні в ході аналізу твору, дають змогу читачеві заповнити проміжки, що залишив письменник для осягнення віртуального світу художнього слова, та спонукають до креативного мислення (Назаренко Л. А., 2015, с. 67).

Поєднання нестандартного мислення учнів із прагненням учителів надати простір для втілення ідей на уроках літератури дають змогу розкривати творчий потенціал кожного школяра, стимулювати його до активної участі в освітньому процесі. Це зі свого боку сприяє глибокому розумінню літератури, умінню аналізувати та інтерпретувати художні тексти творів, віднаходити між ними зв'язки та відкривати нові, іноді неочевидні аспекти творів, що сприяє розширенню літературного горизонту й збагачує внутрішній світ учнів. Усе це зумовлює потребу виокремити інноваційні методи викладання української літератури.

Запропонований аналіз наукової літератури дає підстави для твердження, що творча особистість являє собою індивід із певним набором моральних, емоційних та вольових якостей, задатків, здібностей, та-

лантів, спрямованих на творчу діяльність та новаторство. Креативна особистість – це людина, здатна створювати щось нове з певною метою.

Інноваційні методи викладання української літератури й мови. На кожному етапі сучасного уроку української мови / літератури продуктивними будуть різні методи розвитку креативної особистості учнів як компетентних мовців і читачів. Так, на етапі постановки проблеми одним з ефективних методів є залучення учнів до «творчої лабораторії» видатних письменників, а саме Лесі Українки, Т. Г. Шевченка, І. Я. Франка, В. С. Стефаника, В. А. Симоненка та ін. Це може бути реалізовано на уроках літератури під час вивчення творчості письменника, де зачитування або прослуховування аудіозаписів уривків твору та спільне обговорення зацікавлю-

ють учнів, стимулюють до подальшої роботи та під час виконання вправ з української мови, коли використовують тексти для диктантів, переказів, аудіювання, читання мовчки. Доцільним буде проведення вправ на зіставлення / протиставлення уривків літературних творів для спонукання учнів до аналізу творчих підходів різних авторів.

Під час дослідницько-пошукового етапу уроку української мови / літератури варто виконувати вправи і завдання, спрямовані на розвиток образного мислення, художнього бачення світу, розширення словникового запасу здобувачів та їхнього розуміння семантики слів.

Дієвим є використання проблемно-пошукових методів на першому етапі навчання, проблемних і дослідницьких методів – на другому (табл. 1, табл. 2).

Таблиця 1

Методи та прийоми на уроках української мови

Методи	Прийоми, техніки
Дослідницькі	Гра-дослідження – цілеспрямована інтерактивна групово навчально-дослідницька діяльність, що ґрунтується на заздалегідь спланованому моделюванні пізнаваних явищ, процесів та об'єктів, її учасники спільно працюють над досягненням загальної мети та завданнями; сприяє розвитку швидкості реагування учнів у нестандартних ситуаціях, активному використанню логічного та креативного мислення на уроках мови
Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності	Асоціативні ігри під час вивчення різних мовних розділів, вікторини, завдання-жарти, інтелектуальні розминки
Практичні	Прийом редагування – заміна слів та висловів на синоніми, додавання нових слів та словосполучень, розроблення власної інфографіки на задану тему (наприклад, види словосполучень, частини мови); «Лінгвістичний детектив» – створення мовних загадок або ребусів, що учні мають розгадати, аналізуючи орфографію, синтаксис тощо. Виконання компетентнісних завдань
Творчі	Написання творчих робіт, зокрема художніх текстів, на визначену або самостійно обрану тему, залучення ІКТ для створення власних медіапродуктів з української мови

Джерело: складено самостійно

Літературно-творчі здібності, на думку Ю. І. Бондаренка, – це здатність мислити в художніх категоріях; уміння конкретизувати та узагальнювати образи, сприймати метафоричну природу мови, асоціацій; глибоко розуміти різні художні структури, винаходи та форми мистецтва (Бондаренко Ю. І., 2023). Рівень розвитку учнів залежить від індивідуальних особливостей, зовнішнього середовища та ефективної організації їхньої діяльності у сфері пізнання та творчості. Систематизація та критичний аналіз наукових досліджень дають змогу підсумувати, що творчі здібності розуміють як синтез характеристик та індивідуальних особливостей особистості, які визначають характер її діяльності, виявляються в ній та сприяють досягненню позитивних результатів.

Висліди теоретичного аналізу дозволяють стверджувати, що творчі навчальні завдання – це різні за змістом, формою та обсягом види самостійної роботи в навчальному процесі. Ці завдання доцільно виконувати під керівництвом учителя, вони передбачають застосування знань та навичок учнів у нових або нетипових обставинах.

Для досягнення більшої ефективності у послуговуванні цією системою доречно застосовувати методи евристичних обговорень, аналітичного читання та дослідницьких завдань, оскільки в освітньому процесі важливим є поєднання різних методів та підходів.

Розвиток креативної особистості передбачає виконання завдань, під час яких учні зможуть самореалізуватись і продемонструвати особисту думку. Учитель має організувати відповідну атмосферу та м'яко спрямовувати діяльність школярів у потрібне річище. Такий метод сприяє розвитку креативних здібностей учнів та відкриває їм шлях до творчості.

У сучасній педагогічній практиці творчий підхід учителя до моделювання уроку визначають переважно через створення оригінального продукту навчання. Застосування готових методичних розробок не завжди враховує особистісні та навчальні особливості вчителя й учнів кон-

кретного класу. Хоча вивчення методичних матеріалів та посібників необхідне для засвоєння певної інформації чи концепції, особисто педагог є майстром власного уроку. Важливою передумовою для вчителя є розуміння принципів дидактики та їх використання під час планування мети уроку, добирання матеріалу, методів, форм та засобів навчання.

У процесі створення уроку важливо враховувати розмаїття їхніх типів. Досить поширеними є комбіновані уроки, але наявні інші продуктивні форми, що відображають різні способи організації навчальної діяльності учнів, з-поміж яких можна виокремити урок-інтерв'ю, проєктний урок, урок-інтерактив, урок-дослідження тощо.

Технологічний процес підготовки сучасного уроку базується на тих же основних етапах, що й під час планування традиційного уроку, проте сучасний учитель повинен на кожному етапі критично оцінювати вибір форм, методів роботи, змісту та організації діяльності учнів. Урок має бути логічною одиницею теми або розділу, а його зміст повинен мати завершений характер, відображаючи внутрішній зв'язок між частинами та логічну послідовність діяльності вчителя та учнів.

Основні принципи сучасного уроку – це глибока теоретична підготовка, розгорнутий зміст, установлення зв'язків між вивченим та новим матеріалом, структурування навчального матеріалу за ступенем його важливості, акцент на практичних аспектах навчання, особистісно орієнтований та гуманістичний підхід, використання компетентнісного та діяльнісного підходів, а також застосування сучасних педагогічних технологій (Клюєва Т. М., 2015, с. 124).

У плануванні навчального процесу доцільно, щоб учитель враховував чергування різних видів діяльності, що пропонує учням, для забезпечення динамічності, насиченості та активності процесу навчання. Реальний процес пізнання та творче осмислення навчального матеріалу є ключовими аспектами у проведенні уроку. Важливо створити такі умови, де нові знання та методи діяльності відкриваються учням через

дискусії, розгляд різних варіантів правильних рішень та встановлення взаємозв'язків і залежностей.

Окрім того, творчий підхід до планування підбиття підсумків та рефлексії на завершальних етапах уроку має велике значення для психологічного розвитку вихованців. Контрольна функція не має бути самоціллю, а є засобом постійного зворотного зв'язку між учителем та учнем в сучасному освітньому процесі.

Усі учні мають природні творчі здібності, а завданням педагога є виявлення та подальший розвиток цих здібностей. Використання дослідницьких, творчих методів і прийомів на уроках української мови та літератури сприяє розвитку креативної особистості учнів, їхнього творчого потенціалу.

Через аналіз літературних творів, застосування інтерактивних форм роботи, а саме рольових ігор, дискусій та проектної діяльності вдається створити умови для розвитку образного мислення, емоційного відгуку та креативних навичок учнів. Учитель у цьому процесі відіграє роль каталізатора творчих пошуків школярів, наставника та мотиватора, що забезпечує індивідуальний підхід та сприяє розвитку їхньої власної креативної ідентичності.

Пропонуємо такі варіанти **завдань для розвитку креативних умінь учнів на уроках української мови.**

Мета 1. Розвиток лексичної гнучкості та словникового запасу

Завдання:

- Оберіть означуване слово для поданого епітета.
- Установіть найдоречніший варіант слова.
- Запишіть якомога більшу кіль-

кість епітетів для слова або слів, що можуть уживатися з ним.

Мета 2. Розвиток синтаксичної гнучкості та структурування тексту

Завдання:

- Об'єднайте речення в одне або розчленуйте текст на окремі частини та перебудуйте їх.
- Розширте текст за допомогою займенників та прислівників із обмеженням кількості речень.
- Перетворіть прості речення на складні з різними видами зв'язку та визначенням смислових відношень між їхніми частинами.

Мета 3. Розвиток уваги до деталей та точності викладу

Завдання:

- Вставте пропущені слова в текст.
- Редагуйте текст із помилками.
- Доберіть художні засоби для текстів-описів.
- Створіть текст за ключовими словами.

На уроках української літератури творчі методи та прийоми – невід'ємні складові частини уроку як під час вивчення нової теми, так і в ході повторення вивченого матеріалу. Науково-дослідницький метод, що використовуємо для аналізу різних мовних явищ на уроках, допомагає учням міцніше засвоювати навчальний матеріал та стимулює їхню творчість.

У процесі розвитку креативної особистості важливим елементом є послугування завданнями, що сприяють активізації пам'яті, розвитку уваги, вчать учнів самостійно оцінювати та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, мотивують до різних дій.

Таблиця 2

Методи та прийоми на уроках української літератури

Методи	Прийоми, техніки
Практичні	Інтерв'ю з письменником, аналітичне читання, літературний аналіз
Творчі	Сценічні імпровізації, авторські проекти, перетворення літературного жанру, створення буктрейлерів, подкастів

Проблемні (за І. Лернером та М. Скаткіним)	Проблемний виклад, проблемний діалог, проблемний аналіз на уроках української літератури
Евристичні	Евристичне обговорення прочитаних творів; групування літературних кластерів – графічна організація матеріалу у вигляді логічної схеми, що спрощує розуміння складних філософських концепцій у світогляді письменника та допомагає візуально уявити мисленнєві процеси, що відбуваються під час вивчення конкретного художнього твору

Джерело: складено самостійно

Для учнів старших класів на уроках літератури ефективним є прийом «Інтерв'ю з письменником», який дає змогу учням розвивати навички мислення, висловлювати власні думки та ставити доречні запитання.

«Перетворення літературного жанру» є ще одним важливим інструментом стимулювання творчого підходу учнів, який може бути застосований для перетворення загадки в казку, що розвиває творчість та уяву дітей. Авторські проекти потребують від учнів інтелектуальної активності, розвивають здатність школярів аргументовано висловлювати власні думки та досліджувати матеріал. У процесі такої діяльності учні навчаються планувати свою роботу, визначати проблеми, ініціювати пошук шляхів розв'язання, систематизувати отриману інформацію.

Завдання для розвитку креативних умінь учнів на уроках української літератури.

Мета 1. Розвиток літературної творчості:

- Доповнення або відновлення віршованих рядків із поеми Шевченка «Катерина».
- Продовження сюжету художнього твору «Наймичка».
- Зміна закінчення поеми «Іван Підкова».
- Створення фанфіків.

Мета 2. Розвиток комунікативних навичок:

- Інтерв'ю із Тарасом Шевченком (роль журналістів та письменника).
- Діалог із героєм / героїнею.

Мета 3. Поглиблення знань про літературні твори та їхніх авторів:

- Підготовка групового / індивідуального проєкту «Життєвий і творчий шлях Т. Г. Шевченка».
- Інсценізація уривку з поеми «Катерина» Т. Г. Шевченка.
- Визначення мовних особливостей різних рівнів (фонетичного, лексичного, синтаксичного) у поданому уривку з поеми «Сон» Т. Г. Шевченка.

Мета 4. Розвиток логічного мислення:

- Складання кросворда за поемою Т. Г. Шевченка «Сон».
- Установлення послідовності подій у творі.
- Завдання на відповідність (художня деталь – твір Т. Г. Шевченка).

Мета 5. Розвиток творчих здібностей

- Створення власного літературного твору (за мотивами поезії Т. Г. Шевченка).
- Висвітлення поеми «Катерина» в контексті сучасної доби.
- Створення візуальної інтерпретації твору «Кавказ» (ілюстрація, колаж або цифрова картина).
- Літературний подкаст або відеоблог за поезією «Заповіт».

Окремим напрямом стимулювання креативності є аналіз літературного твору. Пропонуємо систему запитань / завдань різних рівнів – репродуктивного, частково-пошукового, аналітичного та творчого характеру. Приклад літературного аналізу поеми «Сон» Т. Г. Шевченка для учнів 11 класу:

Таблиця 3
Аналіз літературного твору

Рівень	Запитання / завдання
Репродуктивний	<ul style="list-style-type: none"> - Події яких часів описав Т. Г. Шевченко в поемі «Сон»? - Чому головний герой здійснює мандрівку-політ? - Яка подія є кульмінацією поеми? - Які основні теми ви можете виявити у творі? Обґрунтуйте свою відповідь, наводячи приклади з тексту
Частково-пошуковий рівень	<ul style="list-style-type: none"> - Які тропи (епітети, метафори, порівняння) ви знайшли у творі «Сон»? Як вони сприяють глибшому розумінню поеми? - Доберіть один епітет або метафору та запропонуйте альтернативне тлумачення. Як це змінює сприйняття твору? - Чи є у творі моменти, що нагадують вам про власний досвід або спостереження? Розкажіть про це. - Оберіть сцену з твору, що вас найбільше вразила. Чи можете ви знайти паралелі між цією сценою та реальним життям?
Аналітичний рівень	<ul style="list-style-type: none"> - Чи можна вважати «Сон» актуальним для сучасного суспільства? Які моменти у творі найбільше це демонструють? - Як автор використовує персонажів для висвітлення основних ідей твору? Наведіть приклади, де герої відстоюють ідеї. - Оберіть опис одного персонажа, який, на вашу думку, найбільше спонукає до роздумів. Чому він вас зацікавив?
Творчий рівень	<ul style="list-style-type: none"> - Якби ви могли додати або змінити один епізод у творі, що б це було? Опишіть свій варіант та поясніть, як це вплине на загальну картину твору. - Спробуйте схарактеризувати основну ідею твору Т. Г. Шевченка, створивши кросворд, зашифруйте в ньому назву жанру поеми «Сон» – комедія. - Як, на вашу думку, «Сон» може надихнути на творчість? Чи є в ньому елементи, що спонукають до власних творчих пошуків? - Як ви могли б використати ідеї або теми з твору «Сон» у власних креативних проєктах?

Джерело: складено самостійно

Висновки і перспективи дослідження. У статті підкреслено значення розвитку креативної особистості під час вивчення української мови та літератури як провідний аспект розвивального навчання учнів. Креативність є основою, що забезпечує інтелектуальний розвиток учнів та їхню

готовність до життя в динамічному світі. Учитель відіграє центральну роль у процесі розвитку креативності, діючи як наставник та мотиватор. Індивідуальний підхід до кожного учня, заохочення до творчості, критичного аналізу та самостійності в мисленні є ключовими для розвитку креатив-

них здібностей.

Наголошено на необхідності інтеграції сучасних освітніх технік у традиційне навчання для формування знань та навичок, необхідних у сучасному світі, що розвивають образне мислення, емоційний відгук та креативні навички учнів. У такий спосіб викладання української мови та літератури через призму розвитку креативної особистості стає не лише академічним завданням, а й важливим складником розвитку сучасної освіти, що відповідає викликам часу та потребам розвитку кожної творчої особистості.

Проаналізовані педагогічні та психо-

логічні основи розвитку творчих здібностей учнів уможливили розроблення завдань з української мови і літератури для розвитку нестандартного мислення здобувачів освіти. Запропоновані запитання на основі поеми Т. Г. Шевченка «Сон» змодельовані на різних рівнях засвоєння навчального матеріалу, що сприятиме ефективному формуванню креативних умінь сучасних учнів.

Подальші дослідження в цій галузі мають на меті підвищити ефективність навчального процесу та сприяти створенню освітнього середовища, що відкриває широкі можливості для процесу росту кожної творчої особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко Ю. І. Розвиток літературно-творчих здібностей школярів на основі жанрового та структурно-стильового шляхів аналізу / Ю. І. Бондаренко / Слобожанський науковий вісник. Серія Філологія, випуск 2, 2023. С. 44–49. DOI <https://doi.org/10.32782/philspu/2023.2.8>

2. Волощук І. С. Науково-педагогічні основи формування творчої особистості : посіб. / І. С. Волощук. – К. : Педагогічна думка, 1998. – 160 с.

3. Ключова Т. М. Творчий підхід учителя до створення сучасного уроку / Т. М. Ключова / Таврійський вісник освіти. – 2015. – № 2(50). – Частина II. – С. 122–129.

4. Назаренко Л. А. Формування предметної літературної компетентності старшокласників засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 – теорія та методика навчання (укр. літ.) / Л. А. Назаренко ; М-во освіти і науки України, Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2015. – 311 с.

5. Романовська Д. Д. Регуляція творчої діяльності учня: створення адекватних умов для розвитку творчої особистості / Д. Д. Романовська // Психолог. – 2006. – №11. – С. 11–15.

6. Сисоєва С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня : [монографія] / С. О. Сисоєва. – Київ : Поліграфкнига, 1996. – 406 с.

7. Guilford, J. P. Creativity. *American Psychologist*, 5. 1950. 444–454.

THE CREATIVE PERSONALITY FORMATION IN THE PROCESS OF UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE STUDYING

Shavlova Liudmyla,
teacher of Ukrainian language and literature,
the highest qualification category,
HSEI «Dobroslavskiy lyceum»,
Dobroslav village council of Odesa district,
Odesa region, urban-type settlement Dobroslav
olgatsugankova@gmail.com

The methodological article is dedicated to Ukrainian language and literature teaching,

with an accent on the pupils' creativity development. It has been pointed out that creativity is a basis that supports the intellectual development of students and their readiness to live in a dynamic world. The applicants' encouragement to the process of active learning, in which they are not only knowledge consumers but also knowledge creators, lets them develop the skills of critical thinking, independence, and responsibility for their own studying and accomplishments.

The teaching of Ukrainian language and literature through the prism of the development of a creative personality is not only an academic task, but also an important constituent of modern education development that resonates with the challenges of reality and the development needs of each creative personality.

It has been outlined the pedagogical and psychological bases of the development of creative individualities: pedagogical stimulation, application of psychological and pedagogical techniques, and systematic speech work with students in a creative and developmental environment.

The article presents modern methods for teaching that help to develop the creative skills of the applicants in the lessons of the Ukrainian language and literature, including the ability to solve learning tasks creatively, to make an independent choice, and to make up an original and innovative product. There are the examples of research, stimulation and motivation, as well as practical and creative methods on the lessons of Ukrainian; practical, creative, problem-based, and heuristic tasks on the lessons of Ukrainian literature.

The authors developed the assignments in Ukrainian language and literature for non-standard thinking of applicants for education on: lexical flexibility and vocabulary tasks, attention to details and precision of presentation, literary creativity, communicative skills, logical thinking, creative talents, deepening knowledge about literary works and their authors in the presented article.

It has also been proposed the questions based on the poem of T. H. Shevchenko «Dream», modeled at different levels of learning material: reproductive, partial search, analytical, and creative. Their implementation contributes to the effective development of the creative abilities of modern students.

Keywords: *a creative personality; creative abilities; creative assignments; creativity; the lessons of Ukrainian language and literature.*

REFERENCES

1. Bondarenko, Y. I. (2023). Rozvytok literaturno-tvorchykh zdibnostei shkoliariv na osnovi zhanrovoho ta strukturno-stylovoho shliakhiv analizu [Development of literary and creative abilities of schoolchildren based on genre and structural-stylistic analysis paths]. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk. Seriia Filolohiia*, випуск 2, 44–49. DOI <https://doi.org/10.32782/philspu/2023.2.8> (ukr).
2. Guilford, J. P. Creativity. *American Psychologist*, 5. 1950. Pp. 444–454 (eng).
3. Kliuieva, T. M. (2015). Tvorchyi pidkhid uchyтеля do stvorennia suchasnoho uroku [Creative approach of a teacher to creating a modern lesson]. *Tavriiskyi visnyk osvity*, 2(50). Chastyna II, 122–129 (ukr).
4. Nazarenko, L. A. (2015). *Formuvannia predmetnoi literaturnoi kompetentnosti starshoklasnykiv zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii* [Formation of subject literary competence of high school students by means of information and communication technologies]. (Candidate's thesis). M-vo osvity i nauky Ukrainy, Mykolaiv. nats. un-t im. V. O. Sukhomlynskoho. Mykolaiv (ukr).

5. Romanovska, D. D. (2006). *Rehuliatsiia tvorchoi diialnosti uchnia: stvorennia adekvatnykh umov dlia rozvytku tvorchoi osobystosti* [Regulation of student's creative activity: creating adequate conditions for the development of a creative personality]. *Psykholog*, 11, 11–15 (ukr).

6. Sysoieva, S. O. (1996). *Pidhotovka vchytelia do formuvannia tvorchoi osobystosti uchnia* [Preparation of a teacher for forming a student's creative personality]. Kyiv: Polihrafknyha (ukr).

7. Voloshchuk, I. S. (1998). *Naukovo-pedahohichni osnovy formuvannia tvorchoi osobystosti* [Scientific-pedagogical foundations of forming a creative personality]. K.: Pedahohichna dumka (ukr).